

לכל מאן דבעי

נתינת חייץ של כף או סכין וכדו' בין התקן התרמו קאפל המצוי בכירת הגז לבין עגולת הכיריים. וכמו"כ כיצד יש להדליק כיריים אלו ביום טוב.

הנה בראשית השנה הנוכחית נשמע היתר כיבוי גז בדרך של גרמא בעצם יום טוב, ואנכי הקטן היתה דעתי שהדבר אסור, מחמת שאין בדבר תורת גרמא כל עיקר אלא מעשה ישיר ממש של כיבוי הגז. ומלבד תורה שבעל פה לדבר על כך בשיעורים, ולהשיב שואלי דבר, הוספתי גם בתורה שבכתב, להעלות הדברים עלי כתב.

והנה יומא כי האידינא, חדש בו נתינה תור'ה נתחדשה הלכ'ה (שבת קל"ה.), עמדתי על פרט חשוב בכל תפעול מערכת זו שלא נדון בתחילה כלל, שגרם בשינוי ההוראה מהקצה אל הקצה, וביחס לכך אף דעתי העניה נהפכה בהתאם, להתיר את הדבר לגמרי. וזאת למודעי, שלא מחמת טיעון המתירים אמרתי זאת, ואיני מתכבד בטלית שאינה שלי. אלא דרך אחרת לקחתי לי בדבר (ואפשר שחלקם התכוונו לכך, רק שלא הובנו כך כלל ועיקר).

ועיקר הטענה הינה, שאמנם יש כאן מעשה ישיר כפי שהארכתי במאמרי הנזכר - שלא כפי שטענו מספר רבנים - אולם מעשה זה אינו פועל בכיבוי האש עצמה, אלא כל פעולתו הינה בביטול השדה אלקטרו מגנטי בלבד, באופן ישיר לחלוטין, למרות שרישומיו ניכרים בפועל רק לאחר מספר שניות, (ויש לאחר עשרות שניות).

ומכל מקום מותר הדבר. היות שפעולת שדה אלקטרו מגנטי זו בהתקן זה, היא בדחיקה בחזקה את השסתום הקפיצי - שעל ידו יוצא הגז החוצה - שלא היא חוזר חזרה באמצעות הקפיץ, לסגור את יציאת הגז. ואם כן נתינת החייץ בינו לבין עגולת אש הכיריים, אמנם מבטלתו מיידית, אולם כיוון שכל פעולתו הינה כאמור בתפיסת השסתום (על ידי דחיקתו), נמצא שחזרת הקפיץ לסגירת הגז הנגרמת מחמת שחרור הלחץ, נעשית מעצמה ללא התערבות כל שהוא, וזה גרמא גמור.

הא למה הדבר דומה, לאדם האוחז חץ בקשת מתוחה לכיוון מסויים, ואדם אחר נגש אליו ועקץ את ידו - היד שמתחת החץ, וכתוצאה מכך נשתחררה אחיזתו ונשלח החץ, כלום האדם העושה כן נחשב שעשה מעשה רציחה, ודאי שלא. אלא גרמא יש כאן. והוא הדין כאן שאמנם ביטול שדה אלקטרו מגנטי יש כאן, אולם היא אינה 'פועלת' בכיבוי האש כדמיון מים או חול, אלא כל פעולתה להחזיק את הקפיץ שנמתח קודם לכן, שלא יהא סוגר מכח עצמו חזרה את מעבר הגז, ועל כן בביטול השדה אלקטרו מגנטי זה, חוזר הקפיץ מכוחו העצמי ללא התערבות כל שהיא של מעשה האדם, לסגור את מעבר הגז, וממילא האש נכבית.

ומצד ביטול השדה מגנטי עצמו על ידי נתינת החייץ בינו לבין האש, הנעשה באופן ישיר כאמור, לעניות דעתי אין חשש בדבר, היות שאינו מבטלו במעשה ממש, כפי שהוא נעשה בשאר מכשירי חשמל, כמאוורר וכדומה, אם מכבה אותם בלחיצת כפתור. אלא כאן רק מונע ביאת החום אליו וכתוצאה מכך יורדת מידת החום, עד שמתבטל מאליו השדה אלקטרו מגנטי. ואף שהוא בדרך פסיק רישיה, מכל מקום הרי הוא כפי האמור בדברי מרן בשולחן ערוך (סי' רע"ז ס"ב), 'אבל אם היה פתוח (הדלת) כנגדה (כנגד השלהבת), מותר לסוגרו ואין בו משום מכבה'. וכתב משנ"ב (סקי"א), 'מותר לסגרו - ואף על פי שהרוח היה מבעירה אין בו משום מכבה, שאינו עושה כלום אלא עוצר הרוח, ואם תכבה תכבה'. (ויש לנו בזה עוד אריכות לשון, ואכ"מ), וכל שכן כאן שכל הנידון הוא בדרבנן (כיבוי אש ביום טוב בלא גחלת). ויתן את הסכין וכדומה בדרך שינוי, היינו ביד שמאלו וכדומה, והוי פסיק רישיה בתרי דרבנן.

וזאת למודעי, שיש כיום כיריים שהתקן התרמו קאפל הוא מתחת למתכת עגולת הכיריים, ולא ניתן לבצע פעולת חציצה זו, ואם ירים את המתכת קרוב לודאי שתכבה האש על ידי מעשה זה, ויהיה מעשה זה מעשה ישיר של כיבוי האסור ביום טוב. עוד יש לידע שישנם כיריים שפעולת חציצה זו אינה פועלת כלל בכיבוי הכיריים, שלא נכבית בהם האש כלל. ועל כן יראה בעצמו לפני החג, לנסות את הכיריים העומדים לרשותו, לראות באלו מהם ניתן לעשות פעולה זו ובאלו לא ניתן.

כמו כן יש לידע שכל מה שדיברנו עד כאן הוא לגבי כיבוי, אולם כאשר רוצה להדליק את הגז, ראוי הדבר לעשות זאת בשינוי, כגון שאם רגיל תמיד לסובב את הכפתור ביד ימין ולהדליק את הגז ביד שמאל, יעשה כעת ההיפך מכך. ובזה יהא תרי דרבנן (שינוי, והדלקת אש ביום טוב), לצורך שמחת יום טוב, שאפשר להקל בדבר.

עוד יש לידע שבכיריים שיש מצת אש, הנדלק מיד על ידי סיבוב כפתור הגז, על כן יש לבטל את פעולתו קודם לחג, על ידי שיוציא את תקע החשמל מהשקע קודם השבת. ואם נחוץ החשמל בתנור זה, על מנת שהתנור יפעל בחג לאפיה וצליה, יראה ליתן קודם לחג (השנה הוא קודם לשבת) שעון שבת, ולכוונו לשעות מסויימות, בהם יהיה החשמל עובד, ויוכל לאפות ולבשל בתנור באותו זמן, ולא ידליק בזמן זה את כירת הגז, שאם יעשה כן ידלק המצת. ואם לא נערך כיאות ליתן שעון שבת, יש עצה בדוחק, וישאל מורה הוראה מה לעשות.

בכל האמור, יש לידע את הנשים והעוסקים במלאכת הבישול, בדרכי פעולה הנזכרים.

באהבה רבה ובאהבת עולם

הצי אורן בכא"מ שמעון צדוק יצ"ו

ראש בית הוראה 'נזר ההוראה'

ומורה צדק "בד"ץ פעולת צדיק"